

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Obs. Inbjudningen till ny pristäflan
å sid. 245.

1891.

7:e häft.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

INNEHÅLL:

Henrik Schück, Ur den heliga Birgittas uppenbarelser.

Agda Montelius, Den enskilda välgörenheten och dess ordnande.

Litteratur: *Ellen Fries*, Märkvärdiga kvinnor. II. — *Mathilda Roos*, Genom skuggor. En nutidsskildring.

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

A. E., Kristliga Föreningen af Unga Kvinnor.

Hvarjehanda i Kvinnofrågan.

Pris pr årgång: } För Förbundets medlemmar kr. 2:50.
                  } För icke medlemmar   » 4:00.

HELSOVÄNNEN

---

med bilaga finnes ännu att få från årets början. Bilagan, en bok på 140 sidor med mer än 40 teckningar, afhandlar

Kvinnans slägtlif

eller den sexuella hygien för ogifta och gifta. Viktig bok för hvarje kvinna!

Pris för år, 24 n:r, 2 kr. 50 öre.

Årg. 1890 är slutsåld, men bilagan

Mannens slägtlif

är omtryckt. Pris endast 1 kr. 60 öre.

Årg. 1892 får till bilaga om

Våra barns fostran och vård.

Författare blir prof. Sev. Ribbing.

Prenumeration sker i landsorten å posten, i Stockholm å boklädor eller å Expeditionen, Stockholm, Kungsgatan 16.

Utgifvare d:r E. W. Wretlind.

AMANDA NYSANDER,

Blomsteratelier

för fina, konstgjorda blommor.

Nybrogatan 16.

Carolina Söderlund,

GULDSMED.

36 Regeringsgatan 36, Stockholm.

Ett kurant varulager af guld och silver. Reparationer verkställas billigt.

JOHN HOLMBLUM,

Modeaffär för Damkappor,

Stockholm,

12 Kungsträdgårdsgatan 12.

rekommenderar sitt stora och rikhaltiga lager af alla

Nouveautéer för säsongen.

Särskildt får rekommendera mitt stora lager af

Pelsverk för Pelskappor

med därtill passande öfvertyger.

Från Birgitta-jubileet.

Om vår tid kan med sanning sägas, att den ej ringaktar eller förbiser några af våra stora minnen. Alla minnesdagar, som hafva afseende på vår historias märkligare personligheter, högtidlighållas med en pietet, som utgör en gensaga mot den mot vår generation så ofta riktade beskyllningen för ytlighet och jäktande efter det, som blott har värde för stunden.

Så har nyligen den heliga Birgittas minne varit föremål för en hyllning, som väl kan sägas varit denna vår medeltids berömdaste kvinna värdig. Arten af hennes lifsgärning var visserligen sådan, att hennes 500-årsjubileum i vårt land ej kunde firas med storartade fester och bullrande högtidligheter, och försvinnande liten var den pilgrimsskara af rättrogna katoliker, som den 7 oktober samlades vid hennes graf i Vadstena, men likväl har väl knappt åt någon svensk kvinnas hågkomst ägnats en sådan allmän och aktningfull uppmärksamhet, som den, hvilken kommit Birgitta till del. Så godt som hela vår dagliga och periodiska press har med anledning af de 500 år, som förflutit sedan hennes namn inskrefs bland de katolska helgonens skara, med längre eller kortare uppsatser, många af dem tecknade af våra mera framstående historici, vetat att hedra hennes minne. Den heliga Birgittas märkvärdiga historia, med stöd af nyare tiders forskning, har delgifvits den läsande allmänheten, hennes litterära verk ha varit föremål för intressanta utläggningar, och hennes bild, som hittills insvepts i den mystiska slöja, i hvilken medeltidens personligheter oftast äro dolda, har därigenom liksom åter framdragits i ljuset, har blifvit mer sann och lefvande.

Att inom den katolska världen utom Sveriges gränser den heliga Birgitta ej tillmätas större betydelse än den, som tillkommer hvart och ett af de tusenden af helgon, »den enda saliggörande kyrkan» räknar bland sina, och att hennes historiska bemärkelse för den stora katolska allmänheten är okänd, torde bevisas af den tystnad, som, oss veterligt, om henne iakttagits i utlandet. I Rom har dock, efter hvad en brefskrivare därifrån meddelar, jubileumsdagen den 7 oktober och följande dagar

högtidlighållits i det där ännu befintliga birgittinerkapellet med 18 mässor, hvarvid musik utfördes och mycket folk var tillstädes.

»Mitt besök i det karmeliterkloster, som sammanhänger med den heliga Birgittas kapell, var särdeles intressant», yttrar vår brefskrifvare. »Abbedissan visade mig det rum, där Birgitta afidit (nu omordnad till kapell) och det, där hon tillsammans med dottern Katarina intog sina måltider. Detta senare rum har ännu i behåll det ursprungliga taket, som är af trä och måladt, men väntar på en väl behöflig restaurering. Själfva kapellet är ett grannt barock-tempel. Säsom relik visas skifvan till det bord, vid hvilket Birgitta nedskref sina uppenbarelsor. De nuvarande klostersistrarna äro, som det sades mig, polska adelsdamer, 10 till antalet.»

»På väggen i kapellet läses en latinsk inskription, hvilken i öfversättning har följande lydelse:

»Kristus uppenbarade sig för den älskade Birgitta, förutsade henne att en kort del af hennes lysande lif återstod. Med vänligt ansikte tröstade och stärkte han henne. Han lät henne förstå, att hon skulle gå härifrån på den femte dagen. Den dagen kom och då, sedan hon på morgonen vederkvickt sig med sakramentet, blef hon som utvald upptagen i den ljufva hvilan.»

»Här utmärkes det ställe, på hvilket den fromma Birgitta flyttat ur den lekamliga tillvaron och försatts i fridens ort, år ett tusen tre hundra sjuttiotre; den började dagen bragte henne till himlen.

Den heliga Birgitta dog här 1373 den 23 juli och kanoniserades af Bonifacius IX 1391 den 7 oktober.

»År efter Guds börd 1373 den 23 dagen i juli månad, under det den tjänstgörande presten uppvisade den heliga hostian, utandades den heliga Birgitta här sin sista suck, sägande: i dina händer befaller jag min anda.»

* * *

Den heliga Birgittas lif och verksamhet torde, som vi redan antydt, tillräckligt vara kända för att göra ett uppreparande däraf här obehöfligt. Vi ha dock velat å vår sida äfven ägna några ord åt den märkliga svenska kvinnans minne. På ett bättre sätt ha vi ej ansett oss kunna göra detta, än genom att delgifva Dagnys läsare några af Birgittas egna tankar, sådana hon framställt dem i den för henne egendomliga formen, uppenbarelsen.

Det är en af vårt lands förnämsta kännare af medeltidslitteraturen, professor Henrik Schück i Lund, vi ha att tacka för de här

nedan meddelade utdragen, benäget öfversatta för Dagny, och utvalda, efter hvad öfversättaren tillskrifver oss, med afseende fäst vid det för hennes stil och diktart mest karakteristiska.

Ur Birgittas uppenbarelser.

Birgitta dikterade vanligen på svenska språket sina uppenbarelser för sin vid tillfället närvarande biktfader, hvilken först upptecknade dem på svenska samt därefter öfversatte dem till latinet. Af de ursprungligen på modersmålet affattade uppteckningarna finnas inga kvar, möjligen med undantag af en. Sedermera öfversattes i Vadstena kloster den latinska texten åter till svenska, men som denna öfversättning är ganska dålig, bör naturligen den latinska uppteckningen tillerkännas högsta värdet, då det gäller att bedöma Birgittas egendomliga sätt att uttrycka sina tankar. De tvenne uppenbarelser, hvilka här meddelas såsom prof på hennes stil, äro därför öfversatta från latinet.

H. S.

I.

Kristi ord till sin brud.

Jag är din Gud och Herre, den du bör dyrka. Jag är den, som med min kraft uppehåller himmel och jord, som icke stolpar och andra ting förmå bära upp. Jag är den, som under brödet dagligen offras på altaret, sann Gud och sann man. Jag är den, som utvalt dig. Hedra min fader, älska mig, och lyd min ande. Vörda min moder såsom din härskarinna, hedra alla mina helgon, håll fast vid den rätta tron, som den skall lära dig, som själf pröfvat lögnens och sanningens andar och med min hjälp vunnit seger.

Iakttag sann ödmjukhet. Men hvad är sann ödmjukhet, om icke att människan visar sig sådan hon är och gifver Gud äran för alla goda gåfvor! Men nu hata många mig och mina gärningar samt anse mina ord sorgbringande och fäfänga, men äktenskapsbrytaren, djäfvulen, honom fanna de och honom älska de. Ty det de göra för mig, det göra de med knot och bitterhet, och icke

skulle de bekänna mitt namn, om äe ej tvingades af människo-
fruktan.

Världen älska de med sådant nit, att de icke tröttnas vid att dag och natt arbeta i hennes tjänst, och af kärlek till henne brinna de ständigt. Den dyrkan, de ägna mig, täckes mig så, som om någon gäfvé sin fiende penningar, att denne skulle dräpa hans egen son. Ty de gifva en ringa allmosa och hedra mig med sina läppar i det syftet, att världens goda må tillfalla dem och de må få blifva vid sina äreställen och vid sina synder, men genom denna yttre framgång dräpes den goda viljan i dem. Men om du vill älska mig af hela ditt hjärta och intet åtrå utom mig, så skall jag draga dig till mig genom min kärlek, liksom magneten drager till sig järnet och jag skall sluta dig i mina armar, hvilka äro så starka, att ingen förmår bända dem upp, så hårda att ingen mäktar böja dem, så ljufva att de dofta af alla vällukter och ingen liknelse hafva med de ting, som världen kallar ljufva.

II.

Jungfru Marias ord till sin dotter.

Jag är himmelrikets drottning och Guds moder . . . När jag hörde, att Gud skulle födas af en jungfru och återlösa världen, fattade jag en så stor kärlek till honom, att jag endast tänkte på Gud och intet åstundade utom honom. Så mycket jag förmådde höll jag mig fjärran från samkväm och umgänge med fränder och vänner; allt det jag ägde, skänkte jag de fattige och behöll intet utom kläder och en torftig kost. Endast i Gud fann jag lust, och jag önskade alltid i mitt hjärta, att det måtte förunnas mig att lefva till hans födelsetid, på det att möjligen jag, ovärdig tjänarinna, skulle anses värdig att varda Guds moder. I mitt hjärta lofvade jag att, om det täcktes honom, bevара min jungfrudom och intet äga i världen. Men om Gud annorlunda önskade, ville jag att hans vilja skulle ske och, icke min, ty jag trodde att han förmådde allting och att han intet ville utan det, som var mig nyttigast och bäst, och därför antvordade jag honom hela min vilja.

När den tiden kom, då jungfrurna skulle föras fram i Herrens tempel, då var jag i lydriad mot mina föräldrar och bland dem, tänkandes för mig själf, att för Gud vore intet omöjligt, och emedan han visste mig intet önska och intet vilja utom honom, så kunde han ock bevара mig såsom jungfru, om honom så täcktes,

ville han det ej, måtte då hans vilja ske. Sedan jag i templet hört alla budorden och återvänt hem, upptändes jag af en ännu mera brinnande kärlek till Gud, och dagligen brann denna älskog med allt hetare glöd. Mera än förr sökte jag därför ensligheten. Jag var ensam dagar och nätter, ständigt fruktande att munnen skulle tala eller öronen höra något, som var emot Guds vilja, samt att mina ögon skulle skåda världens lustar. Jag var tyst och sluten och bar räddhåga för, att jag möjligen förteg de ting, hvilka det var min skyldighet att yppa. Men när jag så i min enslighet oroades i mitt hjärta och satte allt mitt hopp till Gud, då kom jag att tänka på Guds stora makt, huru änglarne och alla skapade väsen tjäna honom, och huru utesäglig och oändlig hans ära är. Och medan jag grubblade häröfver, skådade jag trenne underverk. Jag såg en stjärna, men ej liknande dem, som lysa på himlahvalfvet. Jag såg ett ljus, men icke liknande det ljus, som lyser för världen. Jag kände en vällykt, men ej liknande den, som örterna sprida, utan ljufvare, mera obeskriflig, och af denna fyldes jag, så att jag jublade af fröjd. Därpå hörde jag plötsligt en röst, men ej påminnande om den, som utgår från människomun. Och när jag hörde denna stämma, räddes jag stortigen och fruktade, att allt blott var ett gäckeri. Men då uppenbarade sig för mig Herrens ängel såsom en skön man, men utan stoftets drukt, och han sade till mig: 'Hell, full af nåd . . . När jag hört detta, undrade jag, hvad det skulle betyda och hvarför han bringat mig denna hälsning, ty jag visste och trodde mig ovärdig till detta eller till något godt. Dock trodde jag att intet var omöjligt för Gud och att han kunde hvad han ville. Men ängelen sade: det som skall födas i dig är heligt och skall kallas Guds son, och såsom konom täckes, så skall det ske. Men jag ansåg mig icke värdig och sporde icke ängelen, huru och när det skulle ske, utan huru det var möjligt, att jag ovärdig skulle blifva Guds moder, isynerhet som jag icke kände någon man. Men ängelen svarade mig: »det skall ske såsom jag har sagt. För Gud är intet omöjligt». När jag hört dessa ord, upptändes jag af den mest brinnande åstundan att varda Guds moder, och gripen af kärlek talade min själ dessa ord: »Se din tjänarinna, ske din vilja med mig!» Vid dessa ord aflades min son i mitt lif till min själs och alla mina lemmars utesägliga glädje. När jag hade honom i min kved, bar jag honom utan värk och tunga och utan leda. Jag ödmjukade mig i allt, vetande mitt foster vara den allsmåktige. När jag födde

honom, födde jag utan smärta och synd, liksom jag undfick honom med så stor själens och kroppens glädje, att mina fötter af fröjd icke kände marken under sig. Och liksom han ingick i min kropp under hela min själs glädje, så utgick han ock under kroppens och själens glädje utan skada för min jungfrudom. När jag skådade hans skönhet, droppade min själ glädjetårarnas dagg, ty jag kände mig ovärdig en sådan son. Men när jag skådade de ställen å händer och fötter, hvilka enligt profetens ord skulle genomborras af spikar, då strömmade mina ögon af tårar och mitt hjärta ville liksom brista af sorg. Och när min son skådade mina tårfyllda ögon, greps äfven han af en dödlig sorg. När jag åter betänkte hans guddoms makt, då tröstade jag mig ånyo vetande, att han själf så bestämdt, och jag underordnade då min vilja under hans. Så var min glädje alltid blandad med sorg.

*   *

Den sednare delen af den med titeln »Jungfru Marias ord till sin dotter» betecknade uppenbarelsen, där hela Kristi pinohistoria på ett kraftigt, men för vår tid alltför drastiskt sätt, framställes, är här utesluten.

Den enskilda välgörenheten och dess ordnande.

Vår tid synes särskildt hafva fått till sin uppgift att söka lösa en mängd sociala spörsmål, hvilka, många gånger trängda åt sidan, nu ej längre låta sig undanskjutas, och med dessa sammanhänger på det närmaste den viktiga frågan om fattigvårdens ordnande. Inom många länder har också länge en liffig rörelse pågått för att bringa någon klarhet och reda inom hithörande område, och vågsvallet af denna rörelse har omsider äfven nått oss. Man börjar märka, att allt ej hänger rätt ihop, att ett grundfel måtte finnas någonstädes, ty ehuru såväl den offentliga som den enskilda välgörenheten ökas år från år, så ökas nöden och krafvet på hjälp än mer. Man gnuggar sig i ögonen och försöker få en öfverblick af sakernas ställning. Allt

synes då till en början kaotiskt; så småningom framträda dock för den genom främmande länders erfarenhet skärpta blicken vissa stora drag, om hvilkas betydelse man ej kan misstaga sig, och man får en allt bestämdare öfvertygelse om, att såväl den offentliga som den enskilda fattigvården behöfver en omgestaltning. Viktigast härvidlag är naturligtvis ordnandet af den förstnämnda. Men då allt reformarbete, för att säkert nå sitt mål, bör börja med att omskapa individen, synes det vara rättast, att hvar och en först söker klargöra sin egen ställning till frågan.

Välgörenheten är icke en känslsak, icke något, som rätt eller orätt öfvadt, angår blott den som ger och den som mottager, utan den är af samhällsingenripande betydelse; hvar och en bär här ansvar för det hela, ingen får komma med den skenbart anspråklösa invändningen, bakom hvilken kvinnan så ofta förskansar sig, att det gör så föga till, om man är med eller ej. Här är det just på *hvar enskild* person det beror. Ett fåtal, som sätter in hela sin kraft i arbetet, kan ingenting uträtta, ifall ej *alla* äro med. Och främst gäller det här kvinnan. I allt reformarbete är hennes medverkan af största betydelse, ty hon kan hålla den heliga elden vid makt. Och här är den det i ännu högre grad än eljest, emedan det är i kvinnans händer, som utöfvandet af den enskilda välgörenheten till stor del är lagd.

Det är därför särskildt till kvinnan ett ord behöfver sägas om välgörenheten och dess ordnande.

* * *

Först och främst: hvad menas då med välgörenhet?

Välgörenhet och allmosa äro i mångas föreställning identiska begrepp, men snarare äro de hvarandras motsatser. Det är stor skillnad på att *vilja* väl och *göra* väl, och man gör icke väl, om man ger en allmosa för att tillfredsställa sin välvilliga känsla. Och om vi ransaka oss själfva, så skola vi finna, att vi ofta nog omedvetet gifva en gåfva mera för vår egen skull än för mottagarens. Det är så svårt att se en stackare, som fryser och svälter, då man själf går till sitt varma hem, sitt rikliga mål, man för med sig en sådan orolig, otillfredsställd känsla, och därför ger man, utan att tänka på, att man ej har *rätt* att ge för sin egen skull. »Men», invänder någon, »om jag inte ger, utan den ena gången efter den andra tvingar mig till att säga nej, blir jag slutligen hårdhärtad, och det vill jag inte; jag anser att jag bör följa min barmhärtiga känsla och ge, sedan får

mottagaren själf svara för hur han använder gåfvan, det blir hans sak, inte min. För öfrigt kan jag inte begripa hvad ondt det gör, att en stackare får äta sig mätt en gång, det skadar väl hvarken honom eller någon annan.»

En sådan uppfattning påträffar man ofta nog, och den förefaller ju också vid första påseendet ganska enkel och naturlig, och likväl döljes därunder en oerhörd egoism. Har man rätt att stiga upp på dens axlar, som håller på att sjunka i ett träsk, för att därigenom akta sig själf för att bli våt om fötterna? För att hålla sitt eget hjärta mildt och vekt kastar man till sin broder en gåfva, som, på sådant sätt gifven, i stället för att blifva honom en räddningsplanka att komma upp ur dyn, stöter honom än djupare ned däri. Ty, ifall den gifna allmosan icke går till kropps- och själskrafter förstörande spritdrycker, hvilket väl alltför ofta är händelsen, utan verkligen användes till föda, så håller den dock tiggaren kvar i hans för samhället och honom själf olyckliga drönarelif. Genom sin allmosa bidrager man till, att han utan möda och arbete får en lika stor, kanhända större inkomst om dagen än den ordentlige, flitige arbetaren, hvilkens förmåga att förtjäna sitt bröd kanske ej är större än tiggarens. Man icke allenast hindrar denne från att komma i åtnjutande af arbetets välsignelse, — vår gåfva förutan skulle han nämligen af nöden drifvas tillbaka till arbetet, — utan man lockar än flera in på samma olyckliga stråt. Sträfva i onödan vill ingen, man må därför ej förundra sig, att de tiggandes skaror ökas, och ej heller beklaga sig däröfver, så länge man själf utan att vara besjälad af verkligt förbarmande fortsätter att ge för att slippa undan åsynen af nöden. Ja, vi vore benägna att instämma i hvad en engelsman på tal om en sträng lag mot tiggeri en gång yttrat: »den som ger borde bli straffad, ej tiggaren!»

»Nå», säger man, »låt vara att det är dumt att ge tiggande karlar, att den slanten vanligen går till krogen, men ett stackars frysande, svältande barn får jag väl ändå ge, det kan då aldrig göra något ondt, isynnerhet om barnet ej får pengar, blott mat!»

Huru många barn hafva ej gått under till följd af ett sådant resonnemang! De föräldrar, anhöriga eller »vårdare», som skicka ut ett litet barn att tigga, hafva naturligtvis i sitt intresse att göra det så uselt och medömkansvärdt som möjligt, desto mera får det af ömhjärtade människor. För barnet själf blir resultatet af gåfvan blott ökad elände. Ju mer det får, ju uslare hålles det, ty så lönar rörelsen sig bäst. Och skulle äfven så vara, att den lilla tiggaren får

med af de erhållna gåfvorna, så gäller dock det förut sagda äfven här: så länge människor fortsätta att ge, hållas de små kvar i det alla laster alstrande tiggeriet, och om de en gång sluta där, hvarest tiggare-banan oftast mynnar ut — i fängelset, så har hvar och en, som tanklöst och kritiklöst gifvit ett sådant barn en skärf, bidragit att locka det fram på vägen dit.

Mången gång kan det dessutom hända, att barnet tigger helt och hållet för egen räkning, utan att vara sänd af någon. Mer än en fader och moder beklagar bittert den missriktade välvilja, som gång på gång ger deras barn en gåfva, hvilken dessa, förledda af dåliga kamrater, begära utan föräldrarnes vetskap och utan att behöfva något understöd. De få i hemmet allt hvad som verkligen är behöfligt, men frihets- och njutningsbegäret förleda dem att tigga, och då de få utan svårighet, fortsätta de därmed.

Den som en gång hört det alls icke ovanliga, att ett par små parflar, som knappast kunna tala rent, inöfva hvarandra i sina resp. roller, innan dörrklockan ljuder och den lilla bedjande handen räcker ut, borde åtminstone lärt sig förstå, hvilken synd man begår, då man ger de tiggande små. Och ändå är det så svårt att låta bli. »Det kan ju hända, att det denna gång är sannt, hvad de små säga, att mamma är sjuk, pappa död, och att de och syskonen svälta; det kan vara sannt, hvad en stackars sjukling berättar, som sent en afton, nyss utkommen från sjukhuset, ber om en slant till nattlogi för att slippa tillbringa natten på gatan; och bättre då att ge nio gånger förgäfves än den tionde låta den, som verkligen behöfver hjälpen, gå ohulpen.» Ja, det kan ju så vara. Gif då, om du ej kan låta bli, men låt någon följa sjuklingen och se hvart han tar vägen, tag reda på barnens namn och adress och efterhör dagen därpå förhållandet, och vi tro, att du skall snart vara botad för att ge åt dem som tigga vid dörrarna.

Den verkliga nöden kommer aldrig så, den nöd, som bör afhjälpas och som ej gjorts till ett yrke mer inkomstbringande än de flesta hederliga yrken, och skulle den komma så, är den ej afhjälpt med ett 25- eller 50-öre. Låt bli att ge alla dessa småslantar, hvarmed du belägger vägen till fördärfvet för så många dina medmänniskor, och du skall kunna göra något verkligt för någon.

»Ja», menar du, »ger jag någon gång så där vid dörrarna, hvilket ju kanske är olämpligt, så är det i alla fall mycket sällsynt, jag har mina bestämda gummor, som gått i många år och fått hvad som varit öfver.» Nå, och dessa »gummor», dem känner du väl, har gjort

dig reda för deras förhållanden, sett deras aktningvärda bemödanden att sträfva sig fram, oaktadt svårigheter af många slag, du vet att det är blott till dig de gå för att få uppmuntran och tröst i dessa svårigheter? Vet du ej detta, känner du ej mera om dem, än att det blifvit en vana för både dig och dem, att de komma, gå de kanske på samma sätt till många fler än dig, ja, då hjälper du till att hålla dem i permanent fattigdom, i stället för att hjälpa dem därur, hvilket vore hvad du borde hafva gjort. Deras barn växa upp i den föreställningen, att det är naturligt att lita på andra i stället för på sig själfva, de komma en gång att fordra som sin rätt det som du gifvit af slapp välvilja, det egna initiativet och ansvarskänslan äro kväfda hos dem från barndomen, du har hjälpt till att åt ditt land fostra ett dådlöst, håglöst släkte, med fordringar på lifvet utan känslan af motsvarande plikter. Är det välgörenhet?

* * *

Det är en allmän klagan, att folket drar sig från landet, där de hafva arbete och äro behöfliga, till städerna, där ej nog arbete finnes. Hemligheten af dessa stora människocentras attraktionskraft, hvilken kraft ökas i proportion till stadens storlek, ligger naturligtvis ej blott i lättheten att där få understöd. Denna lätthet bidrar dock åtskilligt till inflyttningen samt så godt som omöjliggör sträfvandet att åstadkomma en återutflyttning. Arbetet på landet synes snart för den nyblifne stadsbon outhärdligt tungt och svårt, och som en arbetare en gång rent ut sade: »det gör ej så mycket, att jag ibland är utan arbete, genom goda människor har jag det i alla fall bättre här än på landet, där jag fick sträfva jämnt.» Hustrurna vilja ej heller återvända, sedan de fått smak på lefnadssättet i staden: taga mat för dagen på »magasinet», pantsätta då medel felas och för resten gå till någon »snäll fru» och få hvad som fattas. »På landet kan man få gå hela milen och ej få mer än en kaka bröd, men här —!» sade en gång i all naivitet en ung hustru som förklaring på att familjen flyttat till staden, något hvarför hon erhöll förebräelser.

Gör man verkligen *väl*, om man sålunda hjälper en familj, som hade sitt knappa, men ärligt förvärfvade bröd under hårdt arbete på landet, hjälper den att existera utan arbete i staden och öka skaran af dennes understödstagare? Om i en sådan familj barnen hungra, kunna föräldrarna från allmänna fattigvården lätteligen få ett understöd för ögonblicket och sedan blifva återsända till sin hemort, och

vore det ej rätta sättet? Är veklig klemighet med deras känslor här ej bestämdt orätt mot dem själfva och samhället? Gör man *väl*, om man med obetänksamma gåfvor möjliggör barnens uppväxande i stadens för kropp och själ osunda luft?

Du vrider dig kanske under dessa frågor, men slutar med att utbrista: det må vara hur det vill, men jag kan ej filosofera öfver allt detta, då jag ser barnen svälta! Detta kan nog vara sannt och det begär heller ingen, men då du mättat barnen och vidtagit de åtgärder, som för ögonblicket behöfvas, skall du icke släppa familjen. Då börjar ditt egentliga arbete, arbetet att förmå dem att återvända till landet och bedja sin förre arbetsgifvare att få återkomma, ifall detta skulle vara möjligt, eller också söka plats på annat håll. Du kan därvidlag göra mycket, men släpper du dem i stället, obekymrad om hvad sedan må hända, glad åt att hafva lindrat stundens nöd, då hade det varit bättre och mot dem barmhärtigare, att du aldrig hade gripit in.

Den som försöker hjälpa påtager sig ett stort ansvar, hvilket visserligen ej får komma oss att skygga tillbaka för att hjälpa, men hvilket måste allvarligen kännas. Att gifva hjälp är något som man *aldrig* får göra för egen tillfredsställelse skull; genom en sådan hjälp griper man in i utvecklingen af en människas öde, och det får ej göras lättsinnigt. Man måste göra klart för sig, att målet för all välgörenhet, som verkligen förtjänar detta namn, skall vara att *resa upp den behöfvande, stödja honom tills han står stadigt, och så ordna för honom, att han för framtiden må kunna vara oberoende af främmande hjälp*. Förlorar man detta mål ur sikte, då kommer man på afvägar, och skadar där man ville gagna.

*
*
*

Att öfva välgörenhet på detta sätt synes dock kräfva mera tid, krafter och penningar än de flesta kunna gifva. Just därför behöfves en sammanslutning, ett ordnande. Den ene kan lämna medel, men har ingen tid att offra, den andre brinner af nit och tycker sig se utvägar att rädda ur djupet eller häjda i utförsbacken, men känner sig förlamad i sitt arbete, därför att hvad som borde göras ej kan göras i rätta ögonblicket, ej heller tillfyllest, af brist på tillgångar.

Många föreningar verka bland de fattiga, men den ene vet ej af den andra, och, ehuru stundom rätt stora summor finnas att disponera, gå dessa vanligen ut i små understöd, emedan så många behöfva

hjälp och ett tillfälle att öfverlägga med hvarandra och sig emellan fördela de hjälpsökande icke finnes. Följden af detta blir, att sådana fattiga, som förstå att »hålla sig framme», få från flera håll, med andra ord, få premium för sin förmåga att tigga, andra åter bli utan. Hur detta skall verka på såväl dem själfva som grannar och bekanta är lätt att förstå. Ofta hörs också från de fattiga en klagan öfver orättvisa vid gåfvornas fördelning. Visserligen saknas oftast grund för klagomålet hos den som framför det, men de finnas som kunde på sitt sätt vara berättigade att klaga. Ingen har ju rätt att *fordra* en gåfva och borde således ej heller klaga, om den uteblir, men man kan ej undra på, om sinnet förbittras hos en flitig, sträfsam familj, som, tyst lidande, utan uppmuntran, lefver under trycket af sjukdom och oförskylda mötgångar, då den ser sin lata, tiggande, kanske supande granne få från många håll. De konklusioner, som därvid dragas, äro ej till fromma hvarken för den som drager dem eller för samhället.

En centralpunkt behöfves således, en plats, där arbetarne på fattigvårdens olika områden kunna mötas, utbyta erfarenhetsrön, rådgöra, få upplysningar om andras arbete och själfva lämna uppgifter; där den rike, som kan ge pengar, kan förena sig med en annan, som kan ge tid, och sålunda gemensamt utföra ett fullgodt arbete; där upplysningar, råd och anvisningar kunna lämnas åt dem, som ännu äro oerfarna och ovissa om hvad som i de skilda fallen bör göras för att åstadkomma ett verkligt upphjälpande; där så småningom noggranna uppgifter samlas om dem som ej vilja arbeta, utan göra tiggeriet till ett yrke, och där således de som hemsökas af sådana tiggare kunna utan tidsspillan och eget besvär få reda på förhållandena. En plats slutligen, därifrån arbetet inom samma område på andra ställen med uppmärksamhet följes, nya metoder pröfvas och tillämpas, och resultaten af sålunda vunnen erfarenhet bearbetas och göras tillgängliga för den stora allmänheten.

Denna erforderliga centralpunkt har man i flera städer i vårt land, såsom Stockholm, Upsala, Göteborg, Norrköping, Eskilstuna m. fl., sökt att få genom bildande af föreningar med ett dylikt program. I Stockholm kallas den *Föreningen för välgörenhetens ordnande* och vill vara ej en ny förening bland de många som redan finnas, utan en knutpunkt för dessa och en hjälperska för dem alla. Hvar och en af de äldre föreningarna fortsätter fullt själfständigt sin verksamhet, men ej längre som ett isoleradt helt för sig, utan i samband med de andra. Den enskilde, som sluter sig till föreningen, förbinder

sig endast till att ej ge allmosor åt okände och vinner å sin sida, att föreningen genom sin centralbyrå utreder möjligheterna för ett upphjälpande af de understödssökande, hvilka han sänder till byrån, samt att föreningen förmedlar de gåfvor, som för sådant ändamål lämnas.

Under föreningens korta, ännu ej två-åriga, tillvaro har den emellertid redan varit utsatt för många missförstånd. Det till sina verkningar ödesdigraste är måhända förkortningen af dess namn. Då föreningen bildades, skedde detta hufvudsakligen efter engelskt mönster, och namnet är en direkt öfversättning af urbildens, »The Charity Organisation Society» i London, hvilken dock i dagligt tal alltid nämnes C. O. S. »Föreningen för välgörenhetens ordnande» blef alltför tungt att ständigt säga, och F. V. O., såsom den brukar tecknas på centralbyrån, har allmänheten ej antagit som benämning, utan blef det i stället »Välgörenheten», »Stora välgörenheten» eller »Välgörenhetsbyrån». Det som är hufvudsaken, *ordnandet*, föll således bort ur namnet och ur uppfattningen, och »välgörenheten», efter gamla begrepp lika med gifvandet af gåfvor, stod kvar. Detta är någonting svåråtkomligt och följaktligen svårt att utrota, men af större betydelse än man vid första påseendet kan tänka. Det synes som skulle namnet göra föga till saken, men den som gifvit akt på språkets makt öfver tanken, och hvilken roll titeln i allmänhet spelar, förstår att det är af stor vikt. Rätt klart får man det dock först, då man på byrån ständigt mötes af uttryck sådana som: »jag har blifvit visad hit till Välgörenheten för att få hjälp», »på Välgörenhetsbyrån skall jag då ha någonting, hit som skänkes så mycket pengar», eller af icke hjälpsökande: »Om Stora Välgörenheten inte kan ge någonting, så» etc. Arbetet vrides däraf lätt på sned, ty allmänhetens, såväl den hjälpsökandes som den hänvisandes, förväntningar af och fordringar på föreningen blifva andra än de borde vara, och en ständig vaksamhet kräfvades för att ej dennas egentliga, ordnande, verksamhet skall löpa fara att skjutas i bakgrunden.

*   *

Mången har å de fattigas vägnar funnit sig tillbakastött af F. V. O:s fordran på noggrann utredning af den hjälpsökandes förhållanden och undrat, om »polisförhör» kunde vara förenligt med kristlig barmhärtighet. Vore det ett polisförhör som anställdes, så vore det visserligen i högsta måtto olämpligt, men det bör det icke vara och, vi våga säga, det har det ej heller varit. Om vi fasthålla, att

målet för all välgörenhets-sträfvan i dess bästa betydelse är att hjälpa upp, så är det klart att man borde känna allt angående den person frågan gäller. Det är af största vikt att veta ej endast, hur han nu har det, utan äfven hans forntid, om man skall kunna uppgöra några planer för hans framtid, utan att löpa fara att totalt misslyckas i sina bemödanden. Det är ej nog att konstatera, att hans lämnade uppgifter äro riktiga, och att nöd råder, utan man måste äfven lyckas utfinna orsaken till den iråkade nöden, samt hur denna orsak skall kunna undanrödjas, ty därförutan är ingen förbättring möjlig.

En drinkares familj kan ej komma i bättre ställning, så länge mannen fortsätter sitt supiga lif och lefver kvar hos familjen; alla försök till upphjälpande skola ovilkorligen strandas, såvida man ej lyckas antingen att rycka honom ur rusdrycksbegärets slafveri eller ock aflägsna honom från hemmet; där kan ju finnas någon annan, hustrun eller något af barnen, på hvilken förhoppningen om upphjälpande kan grundas. Detta är orsaken hvarför så ofta familjer måste af F. V. O. lämnas ohulpna, något som äfven missförstått, ty, säger man, »visst är det sannt att mannen super och att få honom att låta bli är nog ej möjligt, men det är rysligt synd om hustrun och barnen». Ja, visst är det oerhördt synd om dem, isynnerhet de sistnämnda, — hustrun är ofta nog till en viss grad skulden till mannens förfall, — men hvarje hjälp som lämnas till hemmet är direkt eller indirekt en hjälp åt mannen att fortsätta sitt gamla lif. Och man har för den nyktrare, flitige arbetarens skull, om icke annat, ej rätt att sålunda hylla lasten. »Men skola de då förgås?» frågar man. Nej, de få sitt nödortoftigaste uppehälle af allmänna fattigvården, hvilken kan, om den vill, låta mannen på arbetsinrättningen genom ett tvunget arbete återbetala till staden hvad den gifvit ut för hans familj, för hvilken han ej velat arbeta i frihet. Och sålunda bli både barmhärtighetens och rättvisans kraf tillgodosedda, hvilket ej skulle vara möjligt, om den enskilda välgörenheten toge saken om hand.

Mången gång har F. V. O. just genom det så ofta klandrade inträngandet i den hjälpsökandes förhållande lyckats få tag i en möjlighet till upphjälpande, hvilken man aldrig skulle funnit det förutan. Grannlaga, varsamt, måste det ske, men att det sker får väl den finna sig i, som vänder sig till främmande menniskor med begäran om hjälp, och sällan väcker det förtrytelse hos andra hjälpsökande än hos dem, som hafva något att dölja.

Vidare hör man stundom sägas, att F. V. O:s frivilliga besökare snart tröttna på sin uppgift, »emedan de intet få att ge». Där hafva vi åter den gamla uppfattningen, att gåfvor utgöra den egentliga välgörenheten. Hvad F. V. O. bäst behöfver är *vänner* till de fattiga, varmhjärtade och på samma gång klart seende och tänkande kvinnor, hvilka, sedan den första af den s. k. ordinarie besökaren gjorda utredningen är färdig, vilja åtaga sig det grannliga värfvet att handleda, råda, uppmuntra dessa fattiga och hos dem väcka ett ärligt sträfvande till själf försörjning. Vänta de fattiga vid ett besök af en bättre lot-tad blott på att en gåfva så småningom skall krypa fram, tro de, att detta är det långa talets korta mening, så bli deras upplysningar och hela hållning en annan, än om de från början få klart för sig, att här är någon som kommit af verkligt intresse för dem, någon som vill göra sig möda för deras skull, som åhör dem med sympati, som, med ett ord, kommer som en vän till vänner i bekymmer. Detta öppnar på ett helt olika sätt vägen till deras hjärtan, den misstro som ofta lurar där, då de komma i beröring med personer ur en annan samhällsklass, skall så småningom försvinna, och besökerskan få ett inflytande på deras *vilja*, något som oftast utgör hemligheten i åvägbringandet af ett verkligt upphjälpande.

Af denna orsak har det af F. V. O. ansetts lämpligt, att besökare ej direkt lämna gåfvor, ty utdelandet af sådana får ej vara anledningen till deras besök och skall ej väntas af dem, då de komma. Snarare då så småningom motsatsen. Vi mena, att då skyddslingen kommit sig något upp ur de första svårigheterna, antingen nu detta skett genom föreningens bemedling, genom enskildt anskaffande af arbete eller på annat sätt, — alltid dock till följd af besökerskans kärleksfulla, oförtröttade arbete för den fattige vännen, — och denna måhända kan börja spara några ören, besökerskan då kommer t. ex. en gång i veckan, bär upp den lilla sparpennningen och insätter den i postsparbanken. På detta sätt besöka i såväl Englands som Amerikas städer hundratals kvinnor hvarje vecka fattiga hem och mottaga till insättning hvars och ens sparda penny, mera blir det ofta nog icke.

Det kan ju synas, som om den fattige kunde själf lika bra göra denna insättning, men då blir det intet af, och det är af vikt att få alla in i vanan att spara, om ock aldrig så litet. Besökerskans möda att gå den kanhända långa vägen till familjen hvarje vecka är därför ej fåfäng, äfven om det blott skülle vara ett 10-öre som lämnades för hvarje gång.

Naturliga anledningar att ofta besöka sin skyddsling finner »vän-

nen» sålunda lätt nog, de vänja sig alltmera vid hvarandra, besökerskan får ett måhända för dem båda omedvetet inflytande på den fattiga familjen, och ofta finner hon, att hon å sin sida har mycket att lära af den tålige, sträfvande, försakande kvinnan i det torftiga hemmet. Så uppstår ett verkligt vänskapsförhållande, som för båda parterna och för samhället i dess helhet är till stort gagn, under det att det vanliga allmose-systemet blott alstrar bitterhet å ena sidan, missstro och förargelse öfver otacksamhet och bedrägeri å den andra samt vidgar den redan tillräckligt breda klyftan mellan klasserna.

För att vara en verklig sådan »vän» fordras dock mycket, det är sannt. Mr Loch, sekreteraren och själen i »The Charity Organisation Society» i London, säger om detta ämne i den afhandling: »How to help cases of distress», hvarmed han inleder den stora uppslagsbok öfver välgörande stiftelser och föreningar i London, som af C. O. S. utgifvits, följande:

»En för sin uppgift lämplig fattigbesökerska (friendly visitor) bör äga förmåga att lära den fattige, hur han skall spara, huru billig och närande föda tillagas och hvar den kan köpas, hvar besparingar kunna insättas m. m. Hon bör vara en auktoritet i fråga om hushållsgöromål, i stånd att praktiskt inför den fattiges ögon kunna tillämpa sina lärdomar. Hon borde vara bevandrad i det som till allmän hälsolära hörer. Hon bör äga denna förening af bestämdhet och mildhet, som på samma gång inger respekt och tillgifvenhet och manar till pliktuppfyllelse utan att sära. Hon skall ej vara en allmosegifvare utan en vän.»

Må ingen låta sig afskräckas af dessa fordringar och tänka, att sådan kan man aldrig blifva. Må hvar och en i stället söka alltmera bilda sig själf till ett kall, som kunde ge så månget nu tomt lif fullhet och rikedom, ett kall, hvars fyllande är ett sådant oafvisligt behof för det hela. Ingen har rätt att lefva för sig själf allena. Må därför hvarje kvinna, som i sina bättre stunder med otillfredsställelse känner, att hon lefver ett alltför själfviskt lif, med allvar börja arbeta på sin egen utveckling för att kunna bli en »friendly visitor», och må hon komma ihåg, att man i F. V. O. i Stockholm eller annorstädes med längtan väntar på henne.

* * *

F. V. O:s öfriga medlemmar äro ej befriade från personligt deltagande i fattigvårdsarbetet, därför att de betalt sin årsavgift till föreningen, långt därifrån. Vore det meningen, skulle föreningen vara inne på orätt väg, då det just är *allas* medverkan, som behöfves för

ett verkligt lösande af svårigheterna; föreningens uppgift är blott att så mycket som möjligt ordna och lätta detta arbete för sina medlemmar. Att sända sina gamla, sedan årtal verkligt kända fattiga till föreningens Byrå, som några medlemmar gjort, under förmenande att de förbundit sig att ej ge några gåfvor utan Byråns hörande, är ett stort misstag. Blott i det fall, att Byrån kan förmedla någon ansökan eller möjligen ge anvisning i något afseende, där man själf är ur stånd därtill, kan det vara anledning att sända dem dit.

* * *

Det som vi nu antydt har varit sådana fall, då missförstånd om F. V. O:s mening uppstått; men att äfven många verkliga missgrepp gjorts ligger i sakens natur, då föreningens verksamhet hittills ej kan betraktas annat än som de första osäkra stegen på en obanad väg.

Ordnandet af välgörenheten är i och för sig ett mycket svårt arbete, men dubbelt svårt, innan en stark stamtrupp hunnit bildas, hvilken så genomträngts af grundprinciperna för detta arbete och fått dess mål så fast i sikte, att någon tvekan om riktningen hvaråt man skall gå aldrig ifrågakommer. Det är här som i så många andra fall den stora konsten att lära sig att aldrig med blicken släppa målet och ändock ej alltför hänsynslöst trampa ned det närmast varande, i sin ifver att nå detta mål.

Gamla vanor, häfdvunna åsikter och mångahanda slags hänsyn äro snärjgräs, som vid hvarje steg slingra sig om ens fötter och vilja hindra framåtskridandet eller draga på afvägar. Det vore ej alltid rätt att utan vidare afhugga detta gräs, ty mången nyttig planta, som sedan är svår att ånyo plantera, kunde då på samma gång stryka med. Därför måste man försöka att varligt lossa slingorna, hvilket ej alltid är så lätt.

Man borde ständigt öferskåda hela arbetsfältet, och ändock händer det ej sällan, att blicken blir fasthängande vid en enstaka företeelse, såsom vore den hufvudsaken.

Man störtar med brinnande ifver mot något som spärrar vägen och måste undanrödjas, men krafterna äro för svaga, hindret för öfvermäktigt, och man nödgas tillsvidare med svidande hjärta gå omkring det i stället för att, som man borde och ville, gå rätt fram.

Må ingen le med förakt eller hån åt dessa fel och irringar, utan i stället hjälpa till, så väl att själf söka få det i fjärran hägrande

målet i sikte, som att undanrödja hindren på vägen dit. Det är och bör vara ett *allas arbete för alla*, hvarvid ingen får glömma sin egen ansvarighet.

* * *

Något som för F. V. O. och dess arbete är af stor vikt, men som synes blott mycket långsamt kunna åvägbringas, är samlandet af uppgifter om en mängd smärre understödsföreningar och deras skyddslingar. Man har ännu icke i allmänhet lärt sig inse, hvilken hjälp det skulle vara för alla parter, om alla hithörande uppgifter funnes tillgängliga på ett bestämdt ställe. Vi upprepa, hvad vi förut sagt, att meningen ej är att utföra något tryck på dessa olika föreningar vid deras användande af sina medel; F. V. O. vill i detta, som i alla andra fall blott vara en *allas tjänarinna*, åtaga sig registreringen af de lämnade uppgifterna och på begäran meddela upplysningar därur åt dem, som för sin verksamhet behöfva det. En tjänst åt sig själf och det hela gör därför den, som till F. V. O:s Centralbyrå anmäler de små föreningar han känner till, och ännu bättre är det naturligtvis om förteckning på dessas understödstagare kan lämnas. Där det senare ej går för sig, är det emellertid nog, om blott F. V. O. får veta till hvem den kan vända sig för att få en sådan förteckning.

* * *

Om det sätt hvarpå arbetsutskottet inom F. V. O. handlägger hvarje särskildt fall, om låns lämnande under vissa förhållanden o. a. dyl. kunde mycket vara att säga, som nog, efter hvad vi hoppas, skulle äga intresse för en och annan, men detta är ej platsen att ingå i sådana detaljer. Hvar och en, som intresserar sig därför, är alltid välkommen att på föreningens Centralbyrå, 36 Stora Nygatan, taga närmare kändedom därom.

Nu tänker kanske en och annan i sitt sinne, vore det något nytt att säga om detaljerna, så hade det varit bättre att tala därom än att duka upp allt detta gamla, som hvar och en hört så oändligt många gånger förr!

Det är sannt, att föga nytt här förekommer, men mycket af det sagda är dock hos oss jämförelsevis så nytt, att det ännu icke gått oss i blodet, utan man behöfver om igen och om igen repetera det för att hålla det lefvande för sin tanke; åtminstone är det deras erfarenhet, som ständigt syssla med dessa saker. Det är som en fer-

nissa, som strykes på nytt trä, den torkar hastigt in och bestrykningen måste så ofta förnyas, tills träet blir som impregneradt därmed. Och det dröjer nog länge, innan hela vårt samhälle blir genomträngdt af den vissa öfvertygelsen, att välgörenhet är blott det som syftar till att sätta hvar och en, som vill arbeta, i stånd att reda sig själf utan främmande hjälp, och att allmosegifvandet blott är ett konstladt döfningsmedel, som förvärrar sjukdomen och alltmera förslappar hela organismen.

»Den, som icke vill arbeta, han skall icke heller äta». Om någon glömmet detta, så gäller det att lära denna olyckliga att både vilja och kunna arbeta, och en sådan sträfvan pågår lyckligtvis äfven på flera håll. Frälsningsarmén, diakonissorna i missionshyddorna, Elsa Borg genom sina olika hem och många andra hafva särskildt tagit de eländigaste bland de elända till sitt arbetsfält.

Men hvad gör F. V. O. då för att skaffa dem arbete, som ingenting hellre vilja än arbeta? Hvad gör föreningen för att i praktiken tillämpa sin sats: icke allmosor, utan arbete? Så frågar man hånande eller undrande.

Något har ju föreningen uträttat, men den är lifligt medveten om det otillräckliga däraf. Här är just en af dessa stora stötstenar, mot hvilka den slår sig blodig under de fåfänga försöken att rubba dem. Rättvisan fordrar väl dock det erkännandet från allmänhetens sida, att F. V. O. aldrig kan åtaga sig eller har åtagit sig att lösa alla sociala problem, en lösning, hvilken skulle vara så godt som gjord, om arbete kunde skaffas åt alla.

Man måste komma ihåg, att föreningen icke är eller anser sig vara någon inrättning, som kan afhjälpa allt ondt, den är ej »Stockholms stads välgörenhet», som den i en skrifvelse benämnes, den är helt enkelt en af enskilda personer bildad förening, hvars högsta sträfvan är att på ett gagnande sätt ordna den enskilda välgörenheten.

Agda Montelius.

Litteratur.

Märkvärdiga kvinnor af *Ellen Fries*, fil. doktor. Senare delen:
Svenska kvinnor. Häft. 1—5.

I företalet till denna senare del anger förf. ändamålet med sitt arbete vara att under biografiens form lämna ett bidrag till den svenska kvinnans historia. Denna sin uppgift har hon löst på ett högst förtjänstfullt sätt, och har på samma gång gifvit ett icke oviktigt bidrag till vårt lands kulturhistoria.

Liksom i den förra delen har förf. här sökt att vid valet af lefnadsteckningar erhålla representanter för olika tidehvarf och för olika riktningar inom kvinnans verksamhet. En viss förkärlek tyckes dock ha visats 1600-talets energiska adelsfruar, och detta af goda skäl. Dels gjorde förhållandena under vår storhetstid, då männen ofta under åratals måste vistas långt från hemmet i de långvariga krigen, att kvinnornas duglighet och själfständighet blefvo på ett alldeles exceptionellt sätt tagna i anspråk och utvecklade och att därför detta tidehvarf alstrade flera framstående kvinnor än något annat. Dels har förf., som bekant, särskildt gjort 1600-talets historia till föremål för grundliga arkivstudier.

Dock äfven andra kulturskeden äro representerade, och raden af de svenska märkvärdiga kvinnorna inledes, som sig bör, af *den heliga Birgitta*, den svenska medeltidens märkligaste personlighet och Sveriges måhända märkligaste kvinna. Af henne lämnar förf. en liflig och intressant framställning, där de olika sidorna af hennes lif och verksamhet belysas; hennes barndom — skildringen af denna ger dessutom en god bild af lifvet på en svensk landtgård under medeltiden —, hennes religiösa utveckling, hennes lif som Ulf Gudmarssons maka, som moder åt åtta barn och husmoder på ett stort gods, hennes vistelse vid Magnus Erikssons hof, den senare delen af hennes lif, då arbetet för religionen och mänskligheten uteslutande upptog henne. Särskild uppmärksamhet ägnas Birgittas författareskap — hon anses, som bekant, för svenska medeltidens främsta skriftställare — och hennes betydelse såsom bot- och väckelsepredikant, såsom en märklig föregångerska till 1500-talets stora religiösa rörelse framhålles.

Birgittas främsta lifsgärning torde dock varit stiftandet af hennes nunneorden, hyarmed hon äsyftade en reformation af klosterlifvet.

Det mest ovanliga härvid var att hon i sin ordens kloster ville förena män och kvinnor i arbetet till Herrens tjänst. Om detta hennes företag yttrar förf.:

»Birgittas åsikter inneburo en stor framtidstanke klädd i medeltidsdräkt. Genom dessa sina idéer för hon det gemensamma arbetets talan, mannens och kvinnans gemensamma arbete, icke blott i hem, utan äfven i skola och lif. Hon är från sin ståndpunkt sedd, en kvinnoemancipationens förespråkarska.»

I den andra representanten för medeltiden har förf. skildrat en kvinna med en lifsgärning, vida skild från den nordiska sierskans, och af en art, som endast undantagsvis tillfallit en medlem af det svagare könet. *Kristina Gyllenstierna*, Sten Sture d. y:s ädla maka, Kristian Tyranns ihärdiga motståndare och Stockholms hjältemodiga försvarare, spelade icke blott en aktiv roll i Sveriges försvar, utan hon var efter sin makes död själen och ledaren däraf i sin egenskap af chef för det fosterländska partiet, Sturepartiet. Hon blef visserligen besegrad och fången, men detta förringar icke betydelsen af de tjänster hon gjort fäderneslandet, och efter sedan Gustaf Wasa räddat Sverige från utländskt förtryck, förstod hon att underordna sin egna och sina barns fördel under landets intressen — ett bevis på förstånd och patriotism, som icke många manliga partiledare förmått aflägga.

I skildringen af denna kvinna har likväl det biografiska elementet kommit att något stå tillbaka för det politiska, liksom vid den psykologiska analysen ett bra fritt spelrum lämnats gissningar och antaganden. Detta är dock ganska naturligt, då det endast är de yttre konturerna af *Kristina Gyllenstiernas* lif historien bevarat; af personliga minnen af henne finnes intet kvar, t. o. m. platsen, där hennes stoft hvilade, förstördes, då Trosa gamla kyrka år 1773 nedbrann.

I den följande bilden i sitt kvinno-Pantheon har förf. fått en god representant för »das ewig weibliche». *Karin Mänsdotter*, denna lågättade kvinna, som utan några stora snillegåfvor, utan några karakterens mer framstående egenskaper, blott och bart genom sin yttre färging och den tjusning denna utöfvade på hennes konung, förvärfvat sig en plats bland Sveriges drottningar och genom sin godhet och medkänsla för de olyckliga skaffat sig ett vackert eftermäle i häfderna, är representativ för många medlemmar af sitt kön, hvilka aldrig aktivt inverkat på händelsernas gång, men genom rent yttre tillfälligheter trots sin passivitet kommit att spela en roll inom sin samtid och att gå till eftervärlden framom många oändligt mer begåfvade och handlingskraftiga systrar.

Det ligger nästan i sakens natur, att vid teckningen af dylika kvinnor omgifningen — accessoarerna blifva af större intresse än själfva hufvudfiguren. Så äfven här, där skildringarna från konung Eriks hof mer fångsla läsaren än drottning Karins egen något bleka bild.

Helt olika är förhållandet i de följande biografierna. Här koncentreras intresset på hufvudpersonerna, dåkraftiga kvinnor från 1600-talet, fullödiga personligheter, hvilka af förf. skildras med en verve och en ursprunglighet, som vida höja sig öfver allt hvad den för öfrigt mycket förtjänstfulla första delen af detta arbete hade att bjuda på. Man märker, att hon i deras egna bref, i samtida anteckningar och handlingar studerat och lärt känna dem så mycket, som är möjligt på ett afstånd af mer än två århundraden.

Och det intresse hon själf känner för sina hjältinnor bibringar hon också sina läsare. Med hvilket nöje läser man icke om den på en gång kloka och milda *Katarina af Pfalz*, som genom sina filantropiska åsikter stod så långt före sin råa tid och i mycket hyllade 19:de århundradets humanitära åskådning, om den ädla furstinnans förhållande till brodern, Gustaf Adolf, och sonen, Karl Gustaf, om hennes blott allt för tidigt afbrutna verksamhet såsom uppfostrarinna åt konungabarnet Kristina.

Vi få här lära känna *Ebba Brahe* icke blott såsom föremålet för Gustaf Adolfs korta ungdomskärlek, icke blott som den öfvergifna resignerade ungmön, såsom vi brukat tänka oss henne, utan som den lifliga, impulsiva kvinnan, den verksamma husmodern, den omtänksamma och älskande makan och modern.

Med ändå större nöje göra vi bekantskap med hennes dotter, *Maria Sofia de la Gardie*, den mest mångfrestande affärskvinna Sverige någonsin ägt. Det torde icke vara många länders eller tidevarfs historia, som kan uppvisa exempel på en kvinna och därtill en dam af rikets förnämsta ätter, en öfverhofmästarinna, hvilken skött en så omfattande affärsverksamhet som hon. Utom att hon ägde och utöfvade högsta ledningen öfver en mängd stora jordagods i olika delar af landet, idkade hon grufdrift, var intressent i flere kompanier, såsom skeppbyggningskompaniet och Guineakompaniet, befordrade handel och skeppsbyggeri, lät exportera och försälja timmer i Spanien, anlade klädesfabriker, som levererade kläde åt svenska kronan, anlade oljeslageri, mässingsbruk, gevärsfaktori, försökte att i Sverige införa den då ännu i landet okända porslinsindustrien. Dessutom låg hon ständigt i process med skylda och oskylda. Ytterst karakteristisk för tiden och

personligheten är skildringen af grefvinnan de la Gardies processer och hennes klagan öfver reduktionen.

I de hittills utkomna häftena skildras ännu en kvinna, *drottning Kristina*. Det begränsade område förf. haft att förfoga öfver har låtit henne gifva denna framställning formen af en karakteristik. Förf. har sökt och äfven, så vidt vi kunna döma, lyckats att i sin skildring låta den så olika bedömda drottningen vederfaras rättvisa, att i hennes anlag, denna egendomliga och oharmoniska blandning af faderns lysande intellektuella begåfning och den svaga, excentriska moderns mindre goda karaktersegenskaper, i hennes för en kvinna ovanliga uppfostran, i den ställning hon alltifrån sin späda barndom intog och hvilken i hög grad var ägnad att underblåsa hennes medfödda högmod, härsklustnad och självviskhet, se en förklaring, om också icke ett försvar för de många handlingar, som gjort Kristinas minne förhatligt. Karakterteckningen belyses af många episoder från Kristinas lif och citat ur hennes själfbiografiska anteckningar.

I det sista ännu icke utkomna häftet skola inflyta biografier af Sofia Elisabeth Brenner, Katarina Charlotta Taube, Hedvig Charlotta Nordenflycht, Anna Maria Lenngren och Fredrika Bremer.

På samma gång vi till sist lyckönska förf. till hennes förtjänstfulla arbete, få vi på det varmaste rekommendera det till alla vänner till god historisk lektyr och särskildt som en sund, lärorik och fosterländsk bok för de unga och som en lämplig läsning inom familjekretsen, hvars både äldre och yngre medlemmar det bör vara ägnadt att intressera. Det är en bok, som icke borde saknas på någon ung flickas julbord, och önskvärdt vore, att det där såväl som i hennes intresse kunde undantränga några af de underhaltiga engelska och amerikanska missromaner, som på senare tider fått ett så stort insteg i vår ungdomslitteratur.

M. C.

Genom skuggor. En nutidsskildring af *Mathilda Roos*.

Ett nytt arbete af Mathilda Roos motses alltid med intresse och spänning. Man väntar sig med rätta mycket af Sveriges f. n. obestriddigen mest framstående romanförfattarinna, och äfven om man, som fallet kanske varit med en och annan af hennes tidigare berättelser, finner sig något bedragen i sin väntan, har dock alltid Mathilda Roos' böcker i hög grad förmågan att intressera och fångsla.

Till det rent litterära intresset för den begåfvade förf:s skapelser har på senare åren fogat sig ett intresse af helt annan, djupare art. Mathilda Roos' senare arbeten ha nämligen steg för steg betecknat en öfvergång från en själsriktning till en annan, man har kunnat bevittna hela hennes lifsåskådningens omdanelse, ja, en hel själs historia med dess skiftningar och strider kan sägas ha återspeglats i hennes verk. I hvad mån förf:s förändrade världsåskådning kommer att utöfva ett eggande eller hämmande inflytande på hennes rent litterära utveckling, är en sak, hvarom väl ingen ännu kan anse sig berättigad att uttala ett omdöme. Hvad hennes sista arbete »Genom skuggor» beträffar, synes det oss likväl genom tankens och ämnets allyrar och själfva stilens klarhet, beteckna ett betydelsefullt steg framåt på den författarebana, hon alltid med framgång beträddt.

Mathilda Roos' tidigare arbeten kunna kännetecknas såsom salongsromanen par excellence. Ingen har som hon förstått att lätt och elegant, men på samma gång skarpsinnigt, med slående sanning och träffande naturtrohet skildra det s. k. societetslifvet, särskildt vår hufvudstads. Det är just i dessa slags nutidsskildringar förf. haft sin styrka och, hvarför ej säga det rent ut, det är sin talang att porträttera den fina världen, den, för hvilken den stora allmänheten nu en gång hyser ett så allt uppslukande intresse, som förf. till stor del har att tacka för sin popularitet och sitt rykte.

* * *

I »Genom skuggor» har, som man kunnat förutse, förf. föraktat att begagna sig af de vanliga medel, hvarmed hon alltid kunnat påräkna att »slå an» på den stora romanläsande publiken. Det är en helt annan nutidsskildring än den som är förlagd till salongen och den fina stockholmsdamens boudoir, hon här upprullar för läsaren. »Genom skuggor» är i ordets sannaste bemärkelse en skön själs historia. Man följer steg för steg en ädel, storslagen andes kamp »ur mörker — genom skuggor — till ljus».

Robert Wallner, bokens hjälte, är en ung prestman tillhörande den svenska statskyrkan. När vi först göra hans bekantskap se vi honom omgifven af en beundrande skara åhörarinnor ur »den högre societeten», och när man sedermera lär känna honom såsom den verkligt högt begåfvade, af en sann och allvarlig tro besjälade, för de ädlaste mål sträfvande gudsmannen, förvånas man öfver, att han någonsin, om än blott för ett ögonblick, låtit sig duperas af denna osmak-

liga afgudadyrkan och funnit välbehag i den tvetydiga rollen af »predikant på modet».

Men förr eller senare måste denna roll blifva en man af Wallners allvarliga natur förhatlig. Han lämnar hufvudstaden, där han som andlig talare och prest är så högt uppburen och där en lysande framtid tycks vänta honom, för att som brukspredikant vid ett aflägsset sågverk i Norrland ägna sig helt åt sitt kall som lärare och själasörjare, i den förhoppning, att den själens jämnvikt, han under hufvudstadslifvets inflytande känner sig förlorat, här skall återfinnas. Men de erfarenheter han vinner redan efter en kort tids vistelse i sin nya församling äro af bittraste art. Han har flytt världen för att undgå att ryckas med i den hvirfvel, han känner drar honom från Gud, och mötes af nya slitningar och frestelser. I hans nya församling, hvilken nästan uteslutande består af arbetare, råder en splittring i såväl religiöst som socialt hänseende, som gör prestens ställning i hög grad brydsam och ömtålig. Med en nästan feberaktig ifver kastar han sig in i sin nya verksamhet, arbetarnes sak gör han till sin egen, försakar sin husliga lycka, sina dagars frid och sina natters ro för att verka Guds verk bland människorna, men känner blott att all hans sträfvan är fåfäng, att där han hoppats mest ha utträttat, han endast skördat otack och blifvit missförstådd. Under denna dagliga kamp mot yttre svårigheter och inre anfäktelser känner han, hur hans barnatro viker ifrån honom, han blir ett rof för de förfärligaste tvifvel, tvifvel på sig själf och sin kallelse, tvifvel på kristendomens sanning, tvifvel på Guds barmhärtiga ingripande, ja tvifvel på Guds tillvaro. Söndersliten af denna ständiga själskamp, som nästan drifver honom att begå själfmord, sviker han dock ingen gång sin plikt som prest och själasörjare, håller modigt ut ända till dess hans hälsa brytes och han lägges på sjukbädden. Där skingras tviflen, med döden för ögonen får han åter klarhet i det som varit dunkelt, och han dör som en troende kristen med Jesu namn på läpparna.

Detta är i få ord hufvudpersonen, och i och med detsamma är hufvudinnehållet af boken angifvet. Kring Robert Wallners person gruppera sig nämligen alla bokens öfriga figurer och händelser, hvarföre man nästan skulle vilja ge det hela namn af en romantiserad biografi. Det är med mycken värme och innerlighet förf. tecknat denne Robert Wallner, hon har af honom gjort en visserligen ej fullt klar och helgjuten, men sympatisk personlighet; man känner sig tilltalad af det allvar, som kännetecknar alla hans sträfvan, man sympatiserar med hans lidande och själskamp, äfven om det är åtskil-

ligt som brister i den logiska utvecklingen af hans karakter och man ej tycker sig kunna följa med alla de skeden hans andliga lif genomgår, från den strängaste tro till de mörkaste tvifvel, från de mörkaste tvifvel åter till full klarhet och orubblig tro.

* * *

Vid sidan af den själshistoria, vi här ofvan i flyktiga drag skisserat, löper, ehuru betydligt ställd i bakgrunden, en äktenskaps-historia. Ty, som Robert Wallner med en i betraktande af situationen väl långt drifven samvetsgrannhet redan vid sin första kärleks-förklaring uttryckligen betonar: »kom ihåg att jag först af allt är en Guds tjänare. På området för mitt presterliga ämbete får du aldrig kräfvat det minsta offer af mig», så är han först och främst prest och det är i den egenskapen förf. egentligen skildrat honom. Maken kommer först i andra rummet.

Och erkännas måste, att vi känna oss bra bedragna på den unga flicka, han väljer till hustru. Man väntar sig verkligen något mer af denna visserligen stolta och högdragna, af ett ytligt sällskapslif bortkollrade Gabrielle, men hvilken trots den spotska ytan låter en skymta så många förutsättningar för att hon af sann kärlek skall utvecklas till en ädel, uppoffrande kvinna. Men detta är ej fallet. Den förnämna, frade societetsdamen förenas med den uppburne modepresten; visserligen utan någon yttre beräkning å någondera sida, ty de älska hvarandra uppriktigt, men en verklig själsgemenskap mellan dem finnes icke. När hon måste öfvergifva hufvudstaden för att följa sin man till en aflägsen landsbygd, får i och med detsamma deras äktenskapliga lycka, som redan från början tyckes ställd på vacklande grund, dödsstöten. Hon delar ej ett enda af sin mans intressen, deltagar ej i hans arbeten, föraktar hans sträfvanden, afskyr arbetarne och allt hvarpå han sätter värde, är med ett ord, hvad hon själf erkänner sig vara, »en dålig hustru». Först när hon efter ett års frivillig skilsmässa återvänder till sin man och finner honom döende, vaknar hennes bättre natur, hon känner nu, ehuru för sent, hvad hon borde och kunde ha varit för sin make, de bittraste samvetskval förtära henne, men han förlåter och glömmar, makarna försonas, men först af döden, som allt försonar.

Detta är upplösningen på denna tragiska, ja, vi skulle vilja säga onödigt tragiska äktenskapshistoria. Ty man frågar sig ovilkorligen: hvarföre blef denne ädle, upphöjde Robert Wallner en så kall och

likgiltig äkta man, hvarföre den i grund och botten så rättänkande Gabrielle en så försumlig och kärlekslös hustru, hvarföre deras äkten- skap, ehuru grundadt på kärlek och ömsesidig aktning, så olyckligt och förfeladt? Detta är frågor som, tyckes det oss, förf. ej fullt tillfredsställande har vetat att besvara.

* * *

Jämte hufvudpersonerna ställer förf. flera med hennes vanliga talang tecknade bifigurer. »Den elaka styfmodern» är mycket väl skildrad. Af den kalla, ytliga världsdamen med sin gnagande afund- sjuka, sin otillfredsställelse med lifvet, sitt missriktade trosnit, har hon skapat en visserligen föga sympatisk, men karakteristisk bild. Äfven från lifvet i det lilla norrländska brukssamhället skänker förf. oss många anslående tafflor, också om man, särdeles hvad arbetare- figurerna angå, icke spårar samma sanning och åskådlighet, som då förf. tecknar personer ur sin egen sfer. Hon har samvetsgrannt och ärligt studerat de typer och förhållanden, hon tecknat, hon känner en lef- vande sympati för arbetarnes sak, och de sociala spörsmål, som löpa lik en röd tråd genom tiden, ha med oeftergiflig sanning trängt sig på henne. Men en fotografi, om än aldrig så fint utförd, aldrig så väl återgifvande likheten, ja ända till minsta detaljer af det föremål, den framställer, förblir alltid blott en fotografi. Lifvet, färgen, det varma blodet, som pulserar i ådrorna, det växlande uttrycket i blicken kan den ej återge. Så saknar man i skildringen af arbetarereörelsen däruppe i Norrland, exempelvis i beskrifningen på strejken, ehuru för- träfflig i sina detaljer, det lif och den kraft som fordras för att gifva full åskådlighet åt framställningen.

* * *

Men om karaktersutvecklingen i denna som i andra af Mathilda Roos' böcker ej lämnar läsaren fullt tillfredsställd, om vissa anmärk- ningar kunna göras mot kompositionens enhet och den logiska skärpan i hennes bevisföring, står hon i fråga om stilens liflighet, själfva fram- ställningssättets klarhet öfver allt beröm. Få af våra nu lefvande prosaförfattare inom det skönlitterära området torde i det afseendet kunna mäta sig med henne. Det ligger en tjusning i hennes språk, som verkar oemotståndligt fängslande. Hon älskar bilder, men bil- derna äro alltid träffande och målande. Naturbeskrifningarna äro mättade med poesi, men enkla och sanna. Hon framtrollar stämningar

och situationer, som verka med en illusorisk sanning på läsaren. Hur vackert förstår hon ej med några penndrag att måla den nordiska sommarnattens mystiska skönhet, hur klart ställer hon ej framför vår blick dessa stämmingsfulla norrländska landskapstaffor, på en gång allvarliga och lifliga, fulla af vemod, men äfven fulla af kraft! Det vill en stor konst till att kunna berätta så som Mathilda Roos gör det, man skall äga en konstnärs själ, en konstnärs blick, och ingen reflekterande läsare betviflar efter genomläsandet af hennes sista arbete, »Genom skuggor», att hon är i besittning af dessa gåfvor.

L. D—n.

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Fröken M. Silow, en af Förbundets styrelsemedlemmar, som i egenskap af sekreterare i stipendiekomitén företagit en resa i landsorten för att väcka intresse för stipendiefonderna, har samtidigt för inbjudna kretsar lämnat redogörelser för Förbundet i dess helhet.

Tack vare det tillmötesgående, som styrelserna för de högre flickskolorna visat, i det de afgiftsfritt ställt lokaler till fröken Silows förfogande, har ett större antal personer kommit i tillfälle att erhålla närmare kunskap om Förbundets verksamhet.

De orter, där redogörelser sålunda lämnats, hafva varit Mariestad, Skara, Lidköping, Karlstad, Filipstad, Kristinehamn, Åmål, Uddevalla, Venersborg och Borås.

Som länsembud för stipendiefonderna verka: för Skaraborgs län fru Betty Bolinder, Mariestad; för Värmlands län biskopinnan Charlotta Rundgren, Karlstad; för Elfsborgs län fru Karin Ryding, Venersborg.

Till ordförande i de lokala komitéerna äro följande damer utsedda: fru Maechel, Karlstad; fru Geijer, Kristinehamn; fru Kallstenius, Filipstad; domprostinnan Linnarsson, Skara; borgmästarinnan Vennerus, Lidköping; landshöfdingskan Lothigius, Venersborg; borgmästarinnan Wendt, Borås.

Följande personer hafva godhetsfullt åtagit sig att vara *Fredrika-Bremer-Förbundets ombud* i de städer, där de äro bosatta: fru Andriette Florén, Mariestad; fröken Elin Trybom, Skara; fru Lotten Fischer, Lidköping; fröken Louise Heurlin, Åmål; fröken Olga Tengström, Venersborg; fröken Ingeborg Sandegren, Uddevalla; fröken Sophie Uggla, Borås.

För det stora intresse, som visats Förbundets sak, och det välvilliga tillmötesgående, som kommit dess representant till del, såväl från pressens målsmän som från enskilda personer och familjer å de olika orterna, frambäres härmed ett hjärtligt tack.

*   *   *

Whitlockska stipendiet har i år, i likhet med föregående år, tilldelats fil. kand. fröken Wilhelmina Ohlson för fullföljande af sina studier vid Lunds universitet.

En gåfva af 300 kr. har af en person, som önskar vara onämnd, öfverlämnats till Förbundet att användas till lån åt bildad kvinna, som ägnar sig åt barnmorskekallet.

Fredrika-Bremer-Förbundets höstsamkväm ägde rum fredagen den 20 nov. i hotell Continentals vackra festvåning. Samkvämet var mycket talrikt besökt, och stämningen den angenämaste. Föredrag, sång och en utställning af konstföremål utgjorde aftonens program.

Kristliga Föreningen af Unga Kvinnor

invigde tisdagen den 3 november sin nya lokal, Arsenalsgatan 2 A, dit den efter en fyraårig vistelse i det betydligt trängre och anspråkslösare hemmet, Norrlandsgatan 13, nu inflyttat. Att i vårt land, särskildt i vår hufvudstad, förhållanden finnas, som göra uppkomsten af en förening med den ifrågavarandes syfte berättigad, ja, af behovet påkallad, bevisas bäst af den utveckling, som den i sin början så ringa föreningen inom få år nått.

Kristliga Föreningen af Unga Kvinnor grundades hösten 1885 af fru Andersson-Meijerhelm efter engelskt mönster. Den utgör en gren af världsföreningen Young Women's Christian Association, och har till syfte att å unga, ensamma flickor af den arbetande klassen gifva ett skydd och ett hem, där de efter slutadt dagsarbete, under ledning af äldre medlemmar af föreningen, få njuta af en stunds andlig vederkvickelse eller ägna sig åt de olika sysselsättningar, som det för hvarje vinter uppgjorda programmet har att uppvisa. Bönemöten, arbetsmöten, bibel-

klasser, blomstermission, föredrag i bildande ämnen, lektioner, sång, allt detta har föreningen att bjuda de unga kvinnor, som vilja ansluta sig till densamma. Medlemmarna, som tillhöra *alla* samhällsklasser, lämna hvar och en efter sin förmåga bidrag af tid, krafter och kunskaper. Så uppstår mellan föreningens medlemmar ett ständigt utbyte af arbete; den som ena gången gläder de andra med sin sång, får själf en annan gång vara åhörare af något föredrag eller deltaga i bibelklassen. Alla stå dock i skuld hos den outtröttliga föreståndarinnan, som med aldrig svikande kärlek sätter in hela sin personlighet i det ansvarsfulla kallet.

Till hjälp för tjänstsökande har föreningen upprättat en placeringsbyrå, som isynnerhet under flyttningsdagarna mycket anlitas. Under dessa dagar råder dessutom en liflig verksamhet; medlemmar af föreningen infinna sig vid järnbans- och ångbåtsstationerna för att emottaga tjänstsökande landtflickor, rädda dem från de faror, som hota vid ankomsten till en främmande stad, och hänvisa dem till föreningen, där de under de närmaste dagarna finna hägn och skydd, samt beredas tillfälle att tillbringa sina aftnar på ett uppbyggligt och angenämt sätt.

Förutom detta arbete inom centralföreningen finnes på Söder en gren däraf, inom hvilken råder stor verksamhet, synnerligast bland fabriksflickor, för hvilka i år ett »aftonhem» har kommit till stånd. Äfven ytterst billig middagsspisning har där för dem anordnats. Kungsholmen äger ock en filial, hvarjämte omkring 30 grenar bildats i landsorten.

A. R.

Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Sverige. *Sveriges kvinliga studenter.* Sedan genom kongl. bref af den 3 juni 1870 till kanslersämbetet för universiteten i Upsala och Lund rättighet beviljats kvinna »att, enligt föreskrifterna i stadgan den 11 april 1862 angående afgangsexamen vid rikets högre elementarläroverk undergå sådan afgangsexamen och öfver sina därvid ådaga-lagda kunskaper erhålla vitsord», hafva tills dato 240 *kvinliga studerande aftagt godkänd mogenhetsexamen.*

Då för åren 1871—1880 de kvinliga studenternas antal utgjorde 32, har under åren 1881—1891 antalet vuxit till 208. Till nu pågående examensperiod hafva 2 flickor anmält sig till studentexamen.

Skolor för huslig ekonomi. Kongl. maj:t har tilldelat lärarinnan Ingeborg Valin ett belopp af 1,200 kr. till företagande af en resa i ändamål att i utlandet taga kännedom om skolor i huslig ekonomi.

Kvinlig postexpeditör erhåller ej ålderstillägg. Den ansökan om åtnjutande af ålderstillägg, som af fröken Evelina Mathilda Åstedt, hvilken 1885 antagits att tills vidare vara postexpeditör i postverket, inlämnats till regeringen, har af denna afslagits.

Stiftelsen Lars Hiertas minne har vid sin senaste styrelsesammankomst bland andra anslag beviljat: Till direktör *Rud. Abelin* för en trädgårdsskola för kvinnor 1,500 kr. Till fru *Cecilia Örtenblad* för upprättande i Venersborg af en hushållsskola för flickor ur arbetsklassen 1,000 kr. Till den med stiftelsens medel upprättade nya stipendiifonden för kvinnor, som studera medicin, 5,000 kr.

Norman, det nybildade försäkringsbolaget, som särskildt tagit till sin uppgift att arbeta för kvinnoförsäkringar, såsom giftermålsförsäkring samt familje- och öfverlevelseförsäkring, har bland sina styrelseledamöter invalt tvenne kvinnor, näml. fröken Gertrud Adelborg såsom ordinarie ledamot och fröken Alida Rossander såsom suppleant.

* * *

Danmark. *Danskt Kvindesamfund*, som nu ägt bestånd i 20 år, meddelar af denna anledning i det senast utkomna numret af sin tidskrift »Kvinden og Samfundet» en historik öfver kvinnosakens utveckling i de skandinaviska länderna.

Fröken *Kirstine Frederiksen* lämnar en öfverblick af Dansk Kvindesamfunds historia; fru *Vilhelmine Ullman* tecknar kvinnofrågans fortgång i Norge; *Esselde* har skrivit en uppsats öfver »Tidskrift för hemmet och kvinnosaken i Sverige», hvarjämte redogörelser för Fredrika-Bremer-Förbundet och Föreningen för Gift kvinnas äganderätt förekomma. Fröken *Alexandra Gripenberg* har författat den artikel, som berör den finska kvinnans ställning och förhållanden.

* * *

England. *Trädgårdsskötsel* som förvärfskälla för kvinnor af den bildade klassen är en idé, som i England vinner allt mer och mer anslutning. En större trädgårdsskola, belägen vid järnvägen till Dover, har nu utvidgats med en särskild klass för kvinnliga elever. I närheten af hufvudbyggnaden finnes en bostad afsedd för dessa elever, hvilka stå under föreståndarens speciella tillsyn. Det praktiska arbetet upptager fem timmar, det teoretiska tre timmar dagligen. — Ett bolag af fruntimmer har äfven i en af Londons fashionablaste stadsdelar öppnat en butik, hvarest öfverenskommelser kunna träffas om allt, som angår blomsterskötsel, särskildt växtdekorering af fön-

ster, balkonger, rum och entréer. En gång i veckan sändes ett af bolagets kvinnliga biträden till de olika hemmen för att efterse växtarrangemangen, vidtaga nödiga åtgärder och gifva behöfliga föreskrifter. Samma affär åtager sig äfven värden af grafvar, allt enligt detaljerade prislister.

I sammanhang härmed må nämnas, att i Alexandra College i Dublin, en klass i hortikultur nyligen öppnats för universitetets kvinnliga studerande.

* * *

Frankrike. *Ett pris af 2,000 francs* för den bästa skrift öfver »kvinnans sociala och politiska ställning, en studie i jämförande rättsvetenskap», hade, som vi i ett föregående häfte meddelat, utsatts af juridiska fakulteten i Paris. Resultatet af denna pristäflan är nu känt och kan så till vida ha sitt intresse för oss, att äfven den svenska kvinnans förhållanden af franska jurister med anledning af pristäflingen gjorts till föremål för allvarliga studier. Af de fyra insända täflingsskrifterna har en, hvars författare var mr Ostrogorski, belönats med 1,000 francs; 500 francs hvardera ha tilldelats mr Girault och mr Louis Frank.

Den första kvinnliga apotekare i Frankrike är fröken Leclerc, som nyligen aflagt sin examen i Paris. Fröken Leclerc är af fransk nationalitet, har genomgått den treåriga praktiska kursen och har numer rättighet att förestå ett första klassens apotek.

* * *

Amerika. *Världsutställningen i Chicago 1893.* En af de första åtgärder, som så godt som alla norra Amerikas stater, hvilka ännu deltaga i den blifvande världsutställningen i Chicago, vidtagit, har varit att invälja kvinnor i sina utställningskomitéer. En del stater hafva bland sina komiterade ett lika stort antal kvinnor som män, och särskilda statsbidrag hafva beviljats för att kvinnoarbetet och kvinnoslöjden måtte komma till sin rätt vid den stora »världsmarknaden».

Pristäflan.

Då Fredrika-Bremer-Förbundet vid sin nyss afslutade pristäflan för barn- och ungdomsböcker ej kunnat utdela det första priset, får Förbundet härmed inbjuda hugada författare till en ny pristäflan.

Förbundet utfäster tvenne pris, det ena å 300 kr., det andra å 100 kr., för de bästa nöjesböcker på svenska språket, skrifna för barn eller ungdom.

Böckerna böra vara afsedda för något visst åldersstadium mellan 8 och 15 år. Innehållet bör hälst utgöras af en enda sammanhängande berättelse, kulturbild eller rese-skildring eller kan ock möjligen bestå af ett fåtal sådana. Arbetet bör i tryck icke understiga 150 sidor vanlig oktav. Förbundet förbehålles optionsrätt till förlagsrätten.

Täflingsskrifterna böra vara inlämnade till **Fredrika-Bremer-Förbundets bokkomité, Stockholm, 5 Malmtorgsgatan, före den 15 april 1892** och vara åtföljda af förseglad sedel, innehållande författarens namn och adress.

Annonsen för DAGNY

upptagas af fröken

K. C. SANDBERG,
20 Prestgårdsgatan.

Damhårarbeten,

vackra och välgjorda, af renaste hår, till de billigaste priser i riket, såsom *Damperuker* från 15 kr., *Lösenor* fr. 5 kr., *Hårflätor* fr. 3 kr., *Hårknutar* fr. 2 kr. m. m. hos

Herr och Fru E. Malmberg, Damfrisörer, Etabl. 1871,
Engelbrektsgratan 5, vid Humlegården; Hamngatan 18A, vid Kungsträdg.,
STOCKHOLM.

Telefon: Bell 10 56. Allm. 150 94.

OBS!!

**Stort lager af
Barnkläder för alla åldrar,**
till och med 16 år

*Goda tyger! Nya, smakfulla modeller!
Billiga priser!* Allm. Telefon 68 40.

2 Stora Vattugatan 2,
hörnhuset vid Brunkebergstorg.

10 Bazaren å Norrbro 10.
H. NYSTRÖM.

Anna Otterstedt,
44 Storgatan, 4 tr.,

utför allt slags Tapetserarearbete,

såsom öfverklädningar och stoppning af möbler, sängkläder m. m.

Goda rekommendationer.

Henrik Gahns Amykos.

Äldsta aseptinfabrikat. Rekommenderar sig själf. Säljes öfverallt

Henrik Gahns Tvålar.

Specialité: Antiseptiska toilettvålar, särdeles välgörande för känslig och ömtålig hud, såsom: **Henrik Gahns Victoriavål** m. fl.

Partilager i Stockholm hos **Emil Fredrikson, Telegrafgränd 1.**

Ett medelålders bildadt Fruntimmer af god familj

önskar sköta om hushållet och hemmet åt någon äldre herre eller dam. Pretentionerna ej stora, blott hon kommer till goda, vänliga människor. De bästa referenser erhållas om biljett märkt »**Godt hem**» insändes under adr. S. Gumælii Annonsbyrå, Stockholm. (G. 25853.)

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur.

Nordisk tidskrift, n:r 5, 6. — Svensk tidskrift, n:r 11—13. — Statistisk tidskrift, n:r 2. — Teosofisk tidskrift, n:r 6, 7. — Tidskrift för kristlig tro och bildning, n:r 5. — Läsning för hemmet, n:r 2—5. — Läsning för folket, n:r 3. — Tidskrift för folkundervisningen, n:r 3. — Pedagogisk tidskrift, n:r 10. — Svensk läraretidning, n:r 40—46. — Slöjdundervisningsbladet, n:r 7—9. — Helsovänneren, n:r 20—22. — Jordmodern, n:r 10—11. — Meddelanden för helso- och sjukvård, n:r 5—7; 10, 11. — Nya bokhandelstidningen, n:r 40—46. — Svensk bokhandelstidning, n:r 23—46. — Svensk musiktidning, n:r 15—18. — Idun, n:r 41—47. — Linnea, n:r 10, 11. — Skogvaktaren, n:r 4. — Bigården n:r 2. — Finsk tidskrift, n:r 3, 4. — Hemmet och samhället, n:r 9, 10. — Koti ja Yhteiskunta, n:r 10. — Kvinden og Samfundet, n:r 9—11. — Hvad vi vil, n:r 38—46. — Englishwoman's review, n:r 4. — Woman's journal, n:r 39—44. Deutsche Hausfrauenzeitung, n:r 40—46. — Neue Bahnen, n:r 21—22. — Frauenberuf, n:r 9. — Das Magazin für Litteratur, n:r 40—42. — Die Lehrerin, n:r 2—4. — Le droit des femmes, n:r 403—406. La Plume, n:r 1. — La citoyenne, n:r 179, 185.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insända böcker.

Almqvist & Wicksell, Upsala: *F. A. Atkins*, Sedlig kraft.

W. Bille: *J. Gordon*, En diplomats dagbok. — *F. Ratzel*, Råd-gifvare för utvandrare.

Alb. Bonnier: *M. Roos*, Genom skuggor.

Alb. Camnermeijer: *I. Undset*, Fra Akershus til Akropolis, h. 6, 7.

Fahlerantz & Co: *F. W. Farrar*, Jesu lif, h. 1, 2. — *C. Holmberg*, Carl XV som enskild man, konung och konstnär, h. 9—14.

Gyldendahlske boghandel: *A. Bugge-Wicksell*, Hustruens rets-linge stilling.

Hiertas bokförlag: *E. Fries*, Märkvärdiga kvinnor, 2:dra ser., h. 2—5.

P. A. Huldberg: *E. Ameen*, Lifsmål. — *W. Besant*, Armored.

— *M. Bråkenhielm*, Fjällrosorna. — *E. Hjorth*, Från solskensdagar.

Z. Hæggström: *G. Ebers*, Tre sagor för gammal och ung. —

T. H. Pantenius, Herrarne Kruse. — *Mrs Woods Baker*, Salt.

Ad. Johnson: *A. France*, Thais. — Från Serbien och Montenegro. — I hängmattan.

H. J. C. Lovegrove: Messiasriket.

Nybergiska bokhandeln: *A. Sandberg*, Gotländska sägner, II.

P. Omtvedt: *A. Prydz*, Paa Fuglvik.

Samson & Wallin: Konsten att studera utställningar af ingenjör *A.* — *F. A. Atkins*, Sedlig kraft.

Fr. Skoglund: *E. de Amicis*, En lärares roman. — *Rust Roest*, Med sordin. — *N—n*, En svensk bondgård för 1500 år sedan. — *E. Wenström* och *O. Jeurling*, Svenska språkets ordförråd eller 80,000 inhemska och främmande ord och namn, h. 1, 2.

Alb. W. Wallberg, Norrköping: *A. Neander*, Vi och det största i världen.

PRISTÄFLAN

för

barn- och ungdomsböcker.

Fredrika-Bremer-Förbundets bokkomité har vid sammanträde den 17 sept. beslutat att icke utdela sitt första pris. Andra priset har tilldelats författaren af täflingskriften "Glädjens blomster". Icke prisbelönade täflingskrifter få afhämtas å Förbundets byrå, Stockholm, 5 Malmtorgsgatan, kl. 11—4.

Fredrika-Bremer-Förbundets hemstudier.

Ledning för hemstudier inom olika ämnen lämnas af Fredrika-Bremer-Förbundet. Ledningen innefattar:

- 1) *Allmänna råd eller anvisningar rörande litteratur*, afgift 1 kr.
- 2) *Studieplan* ..... 5 »
- 3) *Råd och fortsatt ledning*, hvarvid lärjungen har rätt att hvar fjortonde dag insända en skriftlig uppsats och förfrågningar.

Afgift för halfår för hvarje ämne ..... 15 »

Närmare upplysningar meddelas genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå.

Köp

Floras Opoponaxtvål.
Floras Genuina Tvål.
Floras Eau de Cologne.